

Doctrina - Podještědské gymnázium, s.r.o.

Oddíl E – učební osnovy
IX.1.B

DOCTRINA
PODJEŠTĚDSKÉ GYMNÁZIUM

ZEMĚPIS

IX.1.B – Zeměpis

Charakteristika předmětu: ZEMĚPIS ve vyšším stupni osmiletého studia

Obsah předmětu

Zeměpis je součástí vzdělávací oblasti Člověk a příroda Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia, navazuje na výuku předmětu v nižším stupni gymnaziálního studia. Obsah předmětu má charakter přírodovědný i společenskovedný, umožňuje studentům získávat základní i rozšiřující geografické informace, zdroje dat, v praxi aplikovat poznatky z kartografie a topografie. Poskytuje studentům ucelený přírodní obraz Země, přibližuje jim jednotlivé regiony světa i Českou republiku, v souvislostech objasňuje společenské a hospodářské prostředí, klade důraz na práci s mapou.

Různými formami jsou v zeměpisu realizována průřezová témata, která jsou integrována do předmětu (Osobnostní a sociální výchova, Environmentální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Multikulturní výchova). Způsob jejich začlenění je uveden v obsahu učiva v očekávaných výstupech a poznámkách.

Zeměpis svým charakterem využívá některé části učiva fyziky, chemie, biologie a také dějepisu, v rámci vztahů mezi fyzickogeografickou a socioekonomickou sférou se zvláštní pozornost věnuje otázkám životního prostředí.

Časové vymezení předmětu

	vyučovací hodina	cvičení
kvinta	2	X
sexta	2	X
septima	2	X
oktáva	(2)	X

Organizace výuky

Výuka zeměpisu probíhá ve specializované učebně, kde je možno využívat pro větší názornost vedle standardních map a atlasů audiovizuální techniku, počítač s připojením na internet, dle charakteru učiva jsou organizovány exkurze či poznávací zájezdy v koordinaci s jinými předměty. V oktávě je zeměpis určen pro studenty se zájmem o tento předmět a pro ty, kteří z něj chtějí skládat maturitní zkoušku. Pro studenty s hlubším zájmem o předmět jsou vypisovány projekty s geografickou tematikou. Vedle učebnic ČGS a atlasů je pro výuku využívána celá řada dalších zdrojů a pramenů (vlastní prezentace vyučujícího, Internet, odborná literatura a časopisy).

IX.1.B – Zeměpis

Výchovné a vzdělávací strategie

Studenti získají během studia hlubší přehled z fyzickogeografické a socioekonomické oblasti, chápou souvislosti a vztahy mezi oběma složkami geografie, pracují s mapou, využívají ji nejen pro získávání poznatků, ale dokáží se podle ní orientovat i v terénu. Osvojí si základní geografické pojmy z obou složek, dokáží je aplikovat do jiných předmětů (biologie, dějepis, fyzika, chemie). Studenti, kteří se rozhodnou složit ze zeměpisu maturitní zkoušku, získávají rozšiřující informace z dalších zdrojů (odborné publikace, časopisy, encyklopedie, internet), dokáží je dávat do souvislostí a umí z těchto poznatků vyvozovat odpovídající závěry.

Kompetence k učení

- nabízíme studentům celou škálu aktivizačních metod
- vyžadujeme od studentů vyhledávání informací v médiích, na internetu a v dostupné literatuře
- požadujeme od studentů praktické využívání map a atlasů

Kompetence k řešení problémů

- vedeme studenty ke kritickému přejímání informací z různých zdrojů
- vyžadujeme od studentů vyhledávání souvislostí a chápání vztahů mezi geografickými složkami
- podporujeme využívání aktuálních informací a jejich zařazování do výuky
- využíváme mezipředmětových vztahů – propojení s dějepistem, biologií, fyzikou, chemií i s cizími jazyky – uplatňujeme poznatky z těchto oborů ve výuce

Kompetence komunikativní

- vedeme studenty k pochopení rozdílu mezi informacemi v médiích, v literatuře populárně naučné či odborné
- vyžadujeme od studentů používání odborné geografické terminologie

Kompetence občanské

- vytváříme u studentů povědomí, že jsou součástí společnosti, že zeměpis je propojen s problémy sociálními, ekonomickými, politickými, environmentálními aj.

Kompetence k podnikavosti

- u studentů dbáme na stanovení cílů při samostatných i skupinových výstupech a vedeme je k svědomitému splnění vytyčených cílů; podporujeme sebehodnocení i vzájemné hodnocení odvedené práce
- při poznávání světa vedeme studenty k pochopení provázanosti jejich životů a světových událostí a možnosti stavět se k problémům aktivně
- umožňujeme studentům výběr z více zadaných úkolů u samostatné práce, aby se mohli profilovat dle vlastního zaměření

Kompetence digitální

- k objevování světa a jeho provázanosti využíváme digitální informační zdroje, používáme různé volně dostupné mapy a atlas, seznamujeme studenty s výstupy z dálkového průzkumu Země

IX.1.B – Zeměpis

- v rámci samostatných výstupů studentů dbáme na zodpovědné nakládání s adekvátními internetovými zdroji informací a přehledné a upravené digitální výstupy studentů
- seznamujeme studenty s jednoduchými programy na zpracování geografických dat

Rozpracování vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu

K V I N T A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
Úvod do zeměpisu <ul style="list-style-type: none"> • historie geografie 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student vysvětlí základní rozdělení geografie</i> ○ <i>zná nejdůležitější mezníky v historii velkých zeměpisných objevů</i> 	Celoročně realizováno PT Osobnostní a sociální výchova (komunikace, spolupráce při různých činnostech, autoevaluace, tolerance k práci druhých). Využití učiva dějepisu
Země jako vesmírné těleso <ul style="list-style-type: none"> • Země a Sluneční soustava • tvar a velikost Země • pohyby Země a jejich důsledky • časová pásma 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student vysvětlí základní pojmy o Zemi a dalších vesmírných tělesech</i> ○ <i>zná hlavní pohyby Země a jejich důsledky pro život lidí a organismů</i> ○ <i>spočítá a objasní časové rozdíly mezi jednotlivými místy na zeměkouli</i> 	Využití učiva fyziky
Kartografie a topografie <ul style="list-style-type: none"> • glóbus a mapa, zeměpisné souřadnice, zeměpisná poloha • obsah map • praktické aplikace s kartografickými produkty 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student pracuje s mapou v papírové i digitální podobě</i> ○ <i>určí na mapě zeměpisnou polohu jakéhokoli místa na Zemi</i> ○ <i>podle mapy popíše a vysvětlí fyzickogeografické poměry na pevnině</i> 	
PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ Fyzickogeografická sféra <ul style="list-style-type: none"> • jednotlivé sféry • vzájemné vazby a souvislosti • důsledky pro životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student vysvětlí působení vnějších a vnitřních sil na zemský povrch</i> ○ <i>popíše a charakterizuje základní tvary zemského povrchu</i> ○ <i>zná základní složení atmosféry</i> ○ <i>zná základní hydrogeografické pojmy a objasní je</i> 	Využití učiva fyziky
Systém fyzickogeografické sféry na planetární úrovni <ul style="list-style-type: none"> • geografické pásy a přírodní zóny • vegetační pásma a vegetační stupně • biomy 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student vymezí na mapě a popíše hlavní přírodní oblasti Země</i> ○ <i>objasní vliv lidské činnosti na rozmístění rostlinstva a živočišstva na Zemi</i> 	Využití učiva biologie
Systém fyzickogeografické sféry na regionální úrovni <ul style="list-style-type: none"> • přírodní oblasti Země 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student ukáže na mapě všechny kontinenty a oceány</i> ○ <i>popíše a vysvětlí základní</i> 	Využití učiva biologie

IX.1.B – Zeměpis

	<i>fyzickogeografickou charakteristiku jednotlivých kontinentů</i>	
SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ Obyvatelstvo <ul style="list-style-type: none"> geografické, demografické a hospodářské charakteristiky 	<ul style="list-style-type: none"> student analyzuje hlavní rasová, etnická, jazyková, náboženská, kulturní a politická specifika s ohledem na způsob života a životní úroveň v kulturních regionech světa posoudí dynamiku vývoje obyvatelstva na Zemi, geografické, demografické a hospodářské aspekty působící na chování, pohyb, rozmístění a zaměstnanost obyvatelstva 	V tématu realizována PT Multikulturní výchova, Mediální výchova (multikulturní terminologie, kritický rozbor informací, práce s textem)
Kulturní a politické prostředí <ul style="list-style-type: none"> specifická struktura obyvatelstva státní zřízení, suverénní státy, závislá území geopolitické procesy 	<ul style="list-style-type: none"> student rozliší a porovnává státy světa a jejich zájmové integrace podle kritérií vzájemné podobnosti a odlišnosti lokalizuje na politické mapě světa hlavní aktuální geopolitické změny 	V tématech realizována PT Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (komparatistika ve sledování geopolitických procesů, ekonomických ukazatelů a demografických údajů).
Geografické aspekty světového hospodářství <ul style="list-style-type: none"> rozmístění surovinových a energetických zdrojů rozmístění zemědělství rozmístění průmyslu a dopravy rozmístění oblužné sféry, mezinárodního obchodu rozmístění sféry cestovního ruchu přenos zpráv a informací 	<ul style="list-style-type: none"> student posoudí světové hospodářství jako otevřený dynamický systém s určitými složkami, strukturou a funkcemi zohlední faktory územního rozmístění hospodářských aktivit zhodnotí bilanci a perspektivu světových surovinových a energetických zdrojů 	
Sídla a osídlení <ul style="list-style-type: none"> ekumena a sídelní struktura geografická poloha sídel sídelní systémy, urbanizace, suburbanizace 	<ul style="list-style-type: none"> student identifikuje obecné základní geografické znaky sídel lokalizuje na mapách hlavní sídelní oblasti světa 	

S E X T A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
REGIONY SVĚTA <ul style="list-style-type: none"> Regionální společenské, politické a hospodářské útvary vývoj politické mapy světa politické uspořádání států světa státy světa podle stupně rozvoje mezinárodní organizace problémové oblasti současného světa globalizace světa 	<ul style="list-style-type: none"> student popíše a ukáže na mapě základní demografické údaje vysvětlí a zdůvodní hlavní směry migrace obyvatelstva ukáže na mapě významná sídla ve světě i v ČR vysvětlí základní demografickou terminologii (přírůstek, zaměstnanost, věková struktura, religiozita, jazykové členění atd.) 	Celoročně realizována PT Osobnostní a sociální výchova (komunikace, spolupráce při různých činnostech, autoevaluace, tolerance k práci druhých, etika v praxi), Multikulturní výchova a Výchova k myšlení v evropských globálních souvislostech (viz očekávané výstupy). Celoročně využití

IX.1.B – Zeměpis

		tematicky odpovídajícího učiva dějepisu
Severní a Jižní Amerika – přehled kontinentů <ul style="list-style-type: none"> základní charakteristika kontinentů angloamerická část (Kanada a USA) Latinská Amerika (Střední Amerika, Amazonie, Laplatské státy) andské země 	<ul style="list-style-type: none"> student porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry kontinentu, jednotlivých regionů i modelových států orientuje se na mapě, lokalizuje nejdůležitější geografické jevy kontinentu, regionů i států vysvětlí a charakterizuje specifické rysy a odlišnosti asijských zemí objasní specifika afrického kontinentu v závislosti na politickém, kulturním i ekonomickém vývoji porovnává a přiměřeně kontinentu, regionů i států objasní a charakterizuje odlišnosti a specifické rysy Severní, Střední a Jižní Ameriky lokalizuje nejdůležitější geografické jevy polárních oblastí 	Realizováno PT Mediální výchova (kritická práce s dokumenty)
Afrika – přehled kontinentu <ul style="list-style-type: none"> základní charakteristika kontinentu Afrika islámská Afrika subsaharská 		
Asie – přehled kontinentu <ul style="list-style-type: none"> základní charakteristika kontinentu přehled jednotlivých regionů charakteristika vybraných modelových států (Indie, Čína, Japonsko) 		
Austrálie a Oceánie – přehled kontinentu <ul style="list-style-type: none"> obecný přehled kontinentu Austrálie 		
Polární oblasti <ul style="list-style-type: none"> Arktida Antarktida 		Využití učiva fyziky a biologie

S E P T I M A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
Evropa – přehled kontinentu <ul style="list-style-type: none"> obecný přehled kontinentu vznik a vývoj Evropské unie 	<ul style="list-style-type: none"> student porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry kontinentu orientuje se na mapě, lokalizuje důležité fyzickogeografické jevy kontinentu (horopis, vodstvo, podnebí) hodnotí význam Evropské unie pro Evropu, pro jednotlivé státy a pro ČR 	<p>Celoročně realizována PT Osobnostní a sociální výchova (komunikace, spolupráce při různých činnostech, autoevaluace, tolerance k práci druhých, etika v praxi), Multikulturní výchova a Výchova k myšlení v evropských globálních souvislostech (viz očekávané výstupy).</p> <p>Celoročně využití tematicky odpovídajícího učiva dějepisu</p>
Regiony Evropy <ul style="list-style-type: none"> státy Evropské unie ostatní země Evropy 	<ul style="list-style-type: none"> student porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospod. poměry jednotlivých států 	Využití učiva základů společenských věd

IX.1.B – Zeměpis

	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>orientuje se na mapě, lokalizuje důležité geografické jevy jednotlivých států</i> ○ <i>charakterizuje jednotlivé státy po stránce fyzickogeografické i socioekonomické</i> ○ <i>objasní postavení a význam jednotlivých zemí v rámci EU</i> 	
Česká republika <ul style="list-style-type: none"> • historický vývoj státu • fyzickogeografický přehled • demografie ČR • hospodářství ČR 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student hodnotí a přiměřeně porovnává polohu, přírodní poměry, přírodní zdroje, lidský a hospodářský potenciál České republiky v evropském a světovém kontextu</i> ○ <i>orientuje se na mapě, lokalizuje důležité geografické jevy přírodní i hospodářské</i> ○ <i>charakterizuje jednotlivé oblasti hospodářství a zdůvodní jejich význam, rozmístění, využití</i> ○ <i>uvádí příklady účasti a působnosti České republiky ve světových mezinárodních a nadnárodních institucích, organizacích a integracích států</i> 	
Regiony České republiky <ul style="list-style-type: none"> • kraje ČR 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student lokalizuje na mapách jednotlivé kraje České republiky, hlavní jádrové a periferní oblasti z hlediska osídlení a hospodářských aktivit</i> ○ <i>vymezí a lokalizuje místní region</i> ○ <i>hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu, možnosti dalšího rozvoje, přiměřeně analyzuje vazby místního regionu k vyšším územním celkům</i> 	
Místní region <ul style="list-style-type: none"> • možnosti, limity a bariéry rozvoje mikroregionu 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student vymezí mikroregion na mapě podle zvolených kritérií</i> 	

O K T Á V A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
GEOGRAFICKÉ INFORMACE A ZDROJE DAT Geografické informační systémy <ul style="list-style-type: none"> • geografický informační systém (GIS) • dálkový průzkum Země (DPZ) • praktické využití GIS a DPZ • ostatní informační a dokumentační zdroje dat pro geografii 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student používá prakticky kartografické a další geografické zdroje dat a informací v tištěné i elektronické podobě pro řešení geografických problémů</i> 	
Fyzickogeografická sféra <ul style="list-style-type: none"> • vzájemné vazby a souvislosti • důsledky pro životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student porovná na příkladech mechanismy působení endogenních a exogenních procesů a jejich vliv na utváření</i> 	

IX.1.B – Zeměpis

	<i>zemského povrchu a na život lidí</i>	
Sociálněgeografické systémy <ul style="list-style-type: none"> • jádra a periferie • geografické aspekty bohatství a chudoby • pozitivní a negativní znaky globalizace • hlavní jádrové oblasti světa a kontinentů 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student lokalizuje na mapách hlavní hospodářské jádrové a periferní oblasti světa</i> ○ <i>zdůvodní příčiny perifernosti v konkrétních regionech</i> 	
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ Krajina <ul style="list-style-type: none"> • přírodní a společenské prostředí • environmentalistika • krajinná ekologie • typy krajín 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student posoudí krajiny jako systém pevninské části krajinné sféry se specifickými znaky, určitými složkami, strukturou, okolím a funkcemi</i> ○ <i>analyzuje na konkrétních příkladech přírodní a kulturní krajinné složky a prvky krajiny</i> ○ <i>zhodnotí hlavní rizika působení přírodních a společenských faktorů na životní prostředí</i> 	
Interakce příroda – společnost <ul style="list-style-type: none"> • trvale udržitelný rozvoj • ochrana přírody a životního prostředí • globální problémy lidstva 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student analyzuje hlavní výchovné, hospodářské a právní nástroje ochrany přírody a životního prostředí</i> 	
Politická mapa světa <ul style="list-style-type: none"> • změny na politické mapě světa • hlavní světová ohniska napětí 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>student lokalizuje na politické mapě světa hlavní aktuální geopolitické změny</i> 	